

kvinder ikke blot skal trues på liv og lemmer af deres voldelige patriarkalske familie og derefter leve i isolation og ensomhed, men tillige mangle støtten i en socialvidenskabelig opmærksomhed på fænomenerne. Det gør kun denne bog endnu vigtigere, at den tydeligvis både indadtil i academia og udadtil i samfundet rummer sprængfarlige indsigter med potentiale for ændring af såvel sociokulturelle forhold i indvandremiljøerne som af akademiske praksisser.

Katja Kvaale
Mag.scient., antropolog

BIRGITTA FRELLO: Kollektiv identitet – kritiske perspektiver. Frederiksberg: Samfundslitteratur 2012. 266 sider. ISBN 978 87 5931 571 2 (pb). Pris: 299,95 kr.

Ingen tvivl. Birgitta Frello har begavet det akademiske Danmark med en bog om kollektiv identitet, der emmer af indsigt og overskud, og som efter min bedste overbevisning fortjener at få status som en af de fortrukne grundbøger i fag, der beskæftiger sig med dette emne. *Kollektiv identitet – kritiske perspektiver* er en fremragende bog. Frello varierer på flotteste vis mellem en bred vifte af snævre positioner og videre strømninger. Hun formår at formidle svært stof på en let tilgængelig måde uden at forfladige de forskellige pointers kompleksitet, ligesom hun bevarer en god balance mellem troskab og kritik over for de inddragede teorier. Ydermere eksisterer der en sjældent set sammenhæng mellem de forskellige kapitler, hvorfor denne bog er en oplagt indgang til et på mange måder uoverskueligt teorifelt.

Helt slipper Frello imidlertid ikke for kritik. „‘Identitet’ refererer til en uendelig mængde betydninger og er uundværligt i visse praktiske sammenhænge, men begrebet er alt for tvetydigt og i for høj grad splittet mellem ‘hårde’ og ‘bløde’ betydninger, essentialistiske konnotationer og konstruktivistiske forbehold til at kunne leve op til den sociale analyses krav,“ skrev Rogers Brubaker og Frederick Cooper i 2000 i en artikel (i *Theory and Society* 29(1)), som er den mest uomgængelige tekst om identitetsbegrebet, jeg endnu er stødt på. Ifølge Brubaker og Cooper har begrebet sejret ad helvede til, hvorfor det må forkastes som analytisk kategori til fordel for en række mere nuancerede og præcise termer. At identitetsbegrebet er problematisk og uklart, er Frello udmærket bevidst om, hvilket hun gør klart på bogens første sider. At hun med et pennestrøg affejer Brubaker og Cooper, synes derfor ganske mærkværdigt. Hun optegner tre mulige svar på problemerne forbundet med identitetsbegrebet: 1) Det kan afskaffes og erstattes, 2) det kan præciseres og skærpes, og 3) nogle af de måder, hvorpå begrebet anvendes videnskabeligt, kan identificeres og diskuteres, hvormed dets muligheder og begrænsninger fremgår.

Frello vælger svarmulighed nummer tre og understreger i forlængelse heraf, at udgangspunktet for hendes undersøgelse er, at identitetsbegrebet formentlig ikke vil ophøre med at være et omstridt begreb. Yderligere påpeger hun, at der aldrig kan være tale om et objektivt og altomfattende overblik, hvorefter hun indsnævrer bogens sigte. For det første er det primære fokus på kollektiv identitet. For det andet lægges der vægt på kritiske perspektiver på identitetsteori. For mig at se er det derfor så meget desto mere besynderligt, at Brubaker og Coopers kritik af identitetsbegrebets gyldighed og grundlæggende anvendelighed ikke skænkes reel opmærksomhed.

Bogen er opdelt i to hovedafsnit. I første del, „Temaer og perspektiver“, der består af fem kapitler, præsenteres en række centrale teoretiske traditioner, som på forskellig vis bringer identitetsbegrebet i anvendelse. Frello indleder med en diskussion af forholdet mellem essentialisme og konstruktivisme, som blandt andet via en kort analyse af begreberne subjekt, magt og diskurs hos Michel Foucault peger frem mod de resterende kapitler. Ligeledes foretages med Hans Fink en begrebsafklaring i kraft af distinktionen mellem numerisk, generisk og kvalitativ identitet. I andet kapitel introduceres fire forfattere, der alle belyser identitetsdannelse ud fra et modernitetsteoretisk perspektiv. Med gennemgangen af Henrik Kaare Niensens modernitetsdiagnose, Ulrich Becks metodiske kosmopolitanisme, Manuel Castells teori om netværkssamfundet og Paul Gilroys analyse af *Black Atlantic* illustrer Frello, hvordan bevidstheden om historisk dybde og overordnede samfundsændringer kan være central for begribelsen af kollektive identiteter. Georg Herbert Mead, Erving Goffman, Richard Jenkins og diskurspsykologien – primært repræsenteret ved Margaret Wetherell – behandles efterfølgende som eksempler på interaktionelle tilgange til identitetsbegrebet. På baggrund af en processuel og diskursorienteret forståelse af begrebet diskuteres den konkrete, sociale konstituering af identitet på individniveau. Dermed betones det samtidig, hvordan den interaktionelle identitetsdannelse trækker på mere overordnede betydningssystemer. Disse systemer er temaet i fjerde kapitel, hvor Frello hæver blikket og ser nærmere på narrativitets- og diskursteori. Her skænkes især Margaret Somers' narrativtypologi og Edward Saids orientalisme opmærksomhed, mens også Michael Herzfelds analyse af ideer om „det græske“ og Pablo Vilas studie af fortællinger fra den amerikansk-mexicanske grænse inddrages som konkrete eksempler på udfyldninger af identitetskategorier på basis af overordnede diskursive og narrative strukturer. Første del afsluttes med et kapitel om identitetens relationelle karakter. Således udfoldes begrebet andethed igennem udblik til en række teoretiske positioner. Centralt står dog Jacques Derridas skelnen mellem *différance* og *différance*, idet Frello fokuserer på perspektiver, der transcenderer en essentialisering og en absolut dikotomisering af forholdet mellem Selv og Anden.

„Kritiske identitetsteorier“ er overskriften på andet hovedafsnit, hvor fire teorier, der er valgt ud fra kriterier om almen udbredelse, fremadrettethed og forskellighed, tages under grundig behandling. Først vender Frello delvist tilbage til temaet fra kapitel 2 med Zygmunt Bauman, idet hun beskriver hans skildring af vilkårene for både individuel og kollektiv identitetsdannelse i henholdsvis den faste og flydende modernitet. Af Baumans vigtigste pointer kan påpegningen af identitet som problem og analysen af begrebet *ambivalens* fremhæves. Hos Pierre Bourdieu skifter fokus efterfølgende fra en overordnet tidsdiagnose til en analyse af specifikke sociale fænomener. Selvom Bourdieu ikke har lagt navn til en egentlig identitetsteori, viser Frello gennem udlægningen af begreber som habitus, symbolsk kapital og felt, hvordan hans generative strukturalisme kan bruges til at stille skarpt på identitetskonstruktion i forholdet mellem sociale strukturer, betydningsdannelse og magt. Frello samler dernæst trådene op fra kapitel 4 med en klarlægning af Ernesto Laclaus og Chantal Mouffes poststrukturalistiske diskursteori. Identitetsbegrebet indskrives hos Laclau og Mouffe i kampen for diskursiv hegemoni, og det bliver således klart, hvordan identitetsskabelse kan analyseres som et konstant forsøg på en endelig, men umulig, betydningsfastlæggelse. I niende og sidste kapitel imødekommer Frello delvist min indledende kritik med gennemgangen af Stuart Halls identitetsbegreb og hans teori om forholdet mellem Vesten og Resten. Her fremgår især Halls bestemmelse af identitet som et begreb under *erasure* som et vigtigt bidrag til kritisk identitetsforskning.

Frello når således vidt omkring og opfylder også på fornem vis sin hensigt med bogen, som hun gentager afslutningsvis: at skærpe læserens blik for de teoretiske og metodologiske muligheder, begrænsninger og konflikter, der er forbundet med identitetsbegrebet. Men et afgørende spørgsmål lader hun altså stå uberørt: Skal begrebet identitet overhovedet have sin gang i fremtidig academia?

Jeppe Langkjær

Stud.mag.

Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier (ToRS)

Københavns Universitet

KATHARINE CHARLESLEY (ed.): Transnational Marriage. New Perspectives from Europe and Beyond. New York and Abingdon: Routledge. Taylor & Francis Group 2012. 250 sider. ISBN 978-0-415-58653-5. Pris: £80.

Routledge har endnu en bog ude, nr. 26 i sin serie „Research in Transnationalism“. I denne ombæring er det transnationale ægteskaber, der får en kærlig omgang. Antologien er redigeret af sociolog Katharine Charlesley, der selv har været